

گزارش شرکت در بیست یکمین کنفرانس بین‌المللی جامعه‌شناسی دین SIRS
(انجمن بین‌المللی جامعه‌شناسی) در ایرلند جنوبی

غلامعباس توسلی

جاودانگی عبارت است از حالتی از عمل کامل و ایمان
مستمر که هرگز کسب‌کننده نیست. هیچ تئوری عقلانی
برای عشق نمی‌توان پیدا کرد. انزو پونچی

انجمن بین‌المللی جامعه‌شناسی دین که به اختصار SIRS نامیده می‌شود در حدود
۴ سال قبل یعنی در سال ۱۹۴۸ بنیانگذاری شد و از آن زمان تا به حال هر دو سال یکبار
کنفرانس بین‌المللی، جامعه‌شناسی ادیان را با «موضوع مشخص» برگزار می‌کند که طی آن از بسیاری
از کشورهای جهان، جامعه‌شناسان و سایر علاقمندان برای بحث و تبادل نظر و ارائه تحقیقات
جامعه‌شناختی دربارهٔ ادیان دور هم جمع می‌شوند. SIRS بیست و یکمین کنفرانس خود
را در تابستان امسال (از ۱۹ تا ۲۱ اوت ۱۹۹۱) در مینوث Maynooth ایرلند (نزدیک
دوبلین پایتخت ایرلند جنوبی) با برنامهٔ بسیار فشرده و پربار و غنی برگزار کرد. صاحب‌نظران
از بیش از ۵۰ کشور جهان در این انجمن بین‌المللی عضویت دارند و تعداد اعضای آن از
۵۰۰ نفر تجاوز می‌کند. مع‌هذا در بیست و یکمین کنفرانس حدود ۲۰۰ نفر شرکت داشتند

و بیش از یکصد مقاله علمی ارائه شد. جلسات صبح (دو جلسه دو ساعته) و بعد از ظهر (۳ تا ۴ جلسه دو ساعته) هر روز بین ۱۰ تا ۱۲ ساعت ادامه داشت و همگان با علاقه خاص و خستگی ناپذیر در آن شرکت می کردند و برخوردها بسیار صمیمانه و انسانی بود. شرکت در این کنفرانس هیچگونه محدودیتی از لحاظ نوع مذهب یا عقاید دینی نداشت و معتقدان به مذاهب و ادیان مختلف اعم از مسیحی- بودائی- مسلمان و غیره می توانستند در آن شرکت کنند. لیکن گردانندگان آن بیشتر کاتولیکها و پروتستانهای ایتالیا، فرانسه و سوئیس بودند. گرچه دیگران نیز در اداره کنفرانس شرکت داشتند. از ایران برای نخستین بار اینجانب توانست در این کنفرانس شرکت کند در حالی که از بسیاری از کشورها بیش از دو نفر شرکت داشتند. سالهاست که این کنفرانس به طور منظم برگزار می شود ولی تاکنون از ایران کسی در آن شرکت نکرده بود.

کشور ایرلند جزیره کوچک زیبا و خوش آب و هوایی در جنوب بریتانیا است که بیش از ۳/۵ میلیون جمعیت ندارد. سرسبزی خاص و ترنم باران تاستانی در محیطی به دور از غوغای شهرهای بزرگ اروپا در حومه دوبلین و با استفاده از اسکانات دانشگاه مینوث- که خود شامل سه دانشگاه، دولتی، آزاد و مذهبی است و جالب اینکه هر سه دانشگاه یک رئیس بیشتر ندارد و قلمرو وسیعی را برای دانشکده ها و مؤسسات و خوابگاههای دانشجویی دربر می گیرد- محیط بسیار مناسب و آرامش بخشی را برای برگزاری یک کنفرانس علمی فراهم می ساخت. این کنفرانس از سازمان به نسبت منظمی برخوردار بود هیئت رئیسه انجمن بین-المللی جامعه شناسی ادیان و مدیران رسمی کنفرانس شامل رئیس، نایب رئیس و دبیر کل و کمیته محلی شامل رئیس، منشی و هفت نفر عضو برای استقرار و راهنمایی از هر حیث آماده بودند، وزیر آموزش و پرورش ایرلند کنفرانس را افتتاح کرد. سپس جریان کنفرانس در جلسات مختلف و هماهنگ به مدت پنج روز صبح و عصر و شب ادامه یافت جمعا سه جلسه عام با مشارکت همه اعضا کنفرانس و ۱۸ جلسه گروههای موضوعی و چندین سیزگرد، مقاله آزاد، جلسه کارگاهی تشکیل شد و بیش از یکصد مقاله در مجموع ارائه گردید. خلاصه اکثر این سخنرانیها قبلا به چاپ رسیده و برنامه مشخص بود. ضمناً کنفرانس به دو زبان پخش می شد و کلیه سخنرانیها از فرانسه به انگلیسی و یا به عکس همزمان ترجمه و پخش می شد. موضوع اصلی کنفرانس در این دوره «دین و اقتصاد» بود که طیف وسیعی از موضوعات فرعی را دربر می گرفت، گرچه ارائه تمام مضامین و موضوعات در این مختصر امکان پذیر نیست مع-هَذَا برای داشتن یک دید کلی از عناوین و موضوعات مورد بحث به چند عنوان عمده اشاره می کنیم: ۱) دین و مفاهیم فلسفی توسعه ۲) رابطه طبقات اجتماعی و گروههای مذهبی در بخشهای دینی و غیردینی (مکزیک) ۳) احکام قالبی اقتصادی نزد یهودیان ۴) دورنمای

جنبش‌های اسلامی در جهان غرب (۵) و جنبه نظر اخلاقی و اقتصادی پروتستانهای اصلاح شده (فرانسه) (۶) قالبها، شرایط، و محتوای آموزش و پرورش علوم در زمینه مذهب (۷) رابطه مذهب و توسعه اقتصادی در کشورهای مسلمان خاورمیانه (۸) مطالعه پدیده مذهب نزد نوجوانان ۱۲ تا ۱۶ ساله در فرانسه (۹) مذهب سنتی و مذهب ارزشها (۱۰) مذهب در میان روشنفکران آمریکا (۱۱) نقش مذهب در وحدت اروپا (۱۲) نقش پروتستانیزم در توسعه روستاهای مکزیک (۱۳) اخلاق اقتصادی فرق دینی (جنبش سابات و اپوس وی) (۱۴) نقش کلیسای کاتولیک در سیاست (۱۵) مفهوم پیشرفت و توسعه از دیدگاه کاتولیکها (۱۶) رابطه مذهب و توسعه در ژاپن (۱۷) وجهه نظر دینی نسبت به تحول اقتصادی (مجارستان) (۱۸) رابطه مذهب و اقتصاد در لیتوانی (۱۹) اتهامات تجدید حیات دینی در کشورهای سوسیالیستی آزاد شده (۲۰) مذهب و نظام افزایش تولید.

ارائه این نمونه، و بسیاری از موضوعات جزئی و کلی دیگر که در کنفرانس مطرح شد نشان می‌دهد که در قلمرو مطالعات جامعه‌شناسی دینی چه نظری، چه عملی حتی در رابطه با موضوع مشخص اقتصاد و مذهب زمینه وسیع و گسترده‌ای از موضوعات مطالعه شده و قابل مطالعه وجود دارد که هنوز دست نخورده باقی مانده است. سخنرانی اینجانب زیر عنوان «اقتصاد اسلامی در جریان عملی» عمدتاً شامل تبدیل اقتصاد آزاد به اقتصاد اسلامی (خاصه در زمینه بانکداری) و نقش آن در توسعه بود و ضمناً به دلیل دو زبانه بودن کنفرانس توانستم در کلیه بحثها و پرسش و پاسخهای جلسات عام مشارکت فعال داشته باشم و در حاشیه کنفرانس نمایشگاه کتابی در رابطه با کتب دینی دایر بود و مجله‌ای که کلیه فعالیت‌های کنفرانس را منعکس می‌کرد به نام Social Compass به معرض فروش گذاشته شده بود. موضوعات کنفرانس را به طور کلی می‌توان در سه گروه عمده طبقه‌بندی کرد:

(۱) دیدگاههای نظری و تئوریهایی جدید

(۲) مطالعات و تحقیقات منطقه‌ای و محلی

(۳) جنبه‌های روش‌شناسی و آموزشی

هر یک از موضوعات مذکور که جنبه‌های علمی و اطلاعات جدیدی را ارائه می‌کرد خود نیاز به بحث مفصل و جداگانه‌ای دارد که در این مختصر نمی‌گنجد و نیاز به مقاله جداگانه‌ای دارد.